

آقا
از نلک بتاريخ ۲۴ سپتامبر ۱۹۰۷
امروز صورت قرار داد انگلیس و روس را که يك ترجمه
از آن بهارسی (بدون ضمانت صحت مفهوم آن) باتفاق همکار
روسی خودم ترتیب داده و بان ضمیمه کرده بودم نزد دولت ایران
فرستادم - و سواد مکتوبی که بموافقت مسبو دوهارت و يك بدولت
ایران در جوف صورت قرار داد ارسال داشته ام لفاً حضور
آنجناب تقدیم میدارم .

(امضا) سبیل اسپرینک وایس

ترجمه

آقای وزیر طهران ۲۱ سپتامبر ۱۹۰۷
بر طبق تعلیمات واصله از دولت متبوعه خودم من باکمال
افتخار صورت قرار دادیکه در هیجدهم ماه اوت فرنگی مطابق
سی و یکم اوت روسی ۱۹۰۷ مابین دولتین بریطانیای کبیر و روس
منعقد شده تا آنجائیکه مطالب آن مربوط بدولت ایران است ارسال
خدمت میدارم .

محض تسهیل قرائت قرار داد مزبوره يك ترجمه به فرانسه
بان ضمیمه ساختم تا آنکه پسوء تفاهم و اشتباهی حاصل نکردد و خاطر
نشان مینمایم صکه البته ترجمه که به فرانسه شده است اصل و
معتبر میباشد .

صورت قرار داد رسماً بدول معظمه ارسال و تا ممکن است

بزودی طبع و انتشار خواهد یافت .

زیاده

(امضا) سیل اسپرینک و ایس

نمره - ۵۱

قسمتی از مکتوب مستر مارلیک به سراد و اورد کری —

(وصول بیست و هشتم اکتبر)

از طهران نهم اکتبر ۱۹۰۷

عزل سعدالدوله از وزارت امور خارجه که شاه و بواسطه

احساسات عامه مجبور بن ~~ک~~ کردار سکتہ شدیدی باقتدار و نفوذ

شاهنشاهی وارد آورد .

با وجود خدمات محققه که سعدالدوله اوایل امر در هوا

خواهی مشروطیت انجام داده بود طرف بی اعتمادی و تنفر مجلس واقع

گردیده و چنین دانسته اند که جناب ایشان قول بشاه داده اند که در

ازاء نیل بمقام وزارت امور خارجه اعلیحضرت شاهنشاه و از

قید مجلس مستخلص سازند - ابتدا شروع بمخالفت از اداره خود

وزیر مزبور گردیده چنانچه یکی دو روز بعد از آنکه بمقام وزارت

برقرار گردیدند و وسای ان اداره استنکاف داشتند از اینکه در

تحت ریاست ایشان بمخدمت اشتغال ورزند و بنا بر قوی اجرای غیر

مطیع آن وزارتخانه فقط بواسطه حسادت و منافع شخصی بمخالفت

بر خواسته بودند .

در حقیقت زمان وزارت بی حالانه علاء السلطنه حکمفرمانی
 کلرهای وزارت امور خارجه بتصرف رؤسای شعب آموزارتخانه
 درآمده بود که با چند نفر دیگر تشکیل يك کئیته داده مختار تمام
 مشاغل گردیدند و از وزارت اداره تذکره تتمع می یافتند - سعد الدوله
 همیشه مقام وزارت را حاصل نمود بدون هیچ تسامح باین آقایان
 فهمانید که در کار اداره خویشان قادر و فرمان روا خواهد بود و
 بعلاوه شروع نمود که برخی از دوستان مخصوص خود را دوکارها
 و مقامات خیلی با مسئولیت آن وزارتخانه بکمارد - از همان
 روزیکه داخل وزارتخانه گردید مناقشات بظهور پیوست و اعصا
 مصمم شدند که برای استخلاص از يك چنین وزیر قادر با عزم
 و اشخاص محلی که از طرف وی منصوب شده اند دلیرانه استقامت
 نمایند - قول دیگر چنین بیان میکنند که این اعضاء مخالف
 کسانی باشند از وطن خواهان مخصوصه که حاضرند دوره مشاغل
 و خدمت خود را فدا نموده در تحت ریاست وزیریکه باعتقاد ایشان
 قسم یاد کرده که آزادی تازه تحصیل شده مملکت را خراب و برهم
 زند خدمت نه نمایند .

محتمل است که هر دو قول صحیح و نیز محمک بوده ولی در هر
 صورت فریاد وطن خواهی فوراً همراهی عموم را بطرف مخالفین
 جلب و معطوف داشت

معهذا سعدالاوله با تقویت شاد به تشکیل اجزاء جدید پرداخت

لیکن این اہمیت بجائی نرسیدہ و طہران آنکونہ منظرہ را دید کہ باب وزارتخانہ برووی یک وزیر خارجہ مسدود و از اشغال مقام وزارت ممنوعش داشتند .

روز ۳۰ ماہ گذشتہ رئیس مجلس و سعدالدولہ حضور شاہ شرفیاب شدند — و احتشام السلطنہ [رئیس مجلس] مصلحت وزیر امور خارجہ را در استعفا دانست ولی وی بطور لجابت استنکاف نمود و میگفت این ہیجان ضدیت را علاء الدولہ کہ سخت ترین دشمنان او است فراہم آورده و نا آنوقتیکہ مجلس نتواند تفسیر معنی بر مشار الیہ ثابت سازد و چون وزیر قانونی شاہ میباشد تکلیفش اینست کہ مقام وزارت خویش را نگاه و باقی دارد — روز دوم ماہ جاری سعد الدولہ بمجلس شور ا رفت و هر چند دایرانہ مقابلی نمود ولی واضح بود کہ حتماً مزول خواهد کردید — بعد از ظهر همان روز احتشام السلطنہ حضور شاہ شرفیاب شدہ مروض داشت کہ مجلس نمی تواند تحمل ابقاء وزارت سعدالدولہ در مقام وزارت بشود — پس از چند ساعت بجانب سعد الدولہ خبر رسید کہ (استعفای آنجناب قبول کردید) — علاء السلطنہ دوبارہ بمقام وزارت امور خارجہ بر قرار شد — ولیکن منصوبین سعد الدولہ مقامات خویش را در وزارت خارجہ مستقر کرده و بر علیہ اعضاء قدیمہ بنای ستیزہ را گذاردند و علاء السلطنہ فعلاً مثل وزیر سابق کہ دہ روز قبل دچار همین کشمکش شدہ بود از اشغال مقام ممنوع آمدہ

نمره - ۵۲

مسکتوب مستر مار لینک به سراد وارد ~~کری~~ —
(وصول ۲۸ اکتبر)

آقا از طهران نهم اکتبر ۱۹۰۷
قرار داد انکایس و روس در مجلس که صبح پنجم ماه جاری
انعقاد یافته بود قرائت کردید و مختصر مذاکره در آن مخصوص
بیان آمد — طرز گفتگوی غالب از نا طقین بطریق
معتدل بود .

(امضا) جارس - م - مار لینک

نمره - ۵۳

مسکتوب مستر مار لینک به سراد وارد ~~کری~~ —
(وصول بیست و هشتم اکتبر)

آقا از طهران دهم اکتبر ۱۹۰۷
تغییر شدیدی که بواسطه کناره جوئی و ریسای او تجامیون
از هوا خواهی شاه حادث شده و در آن مخصوص سر اسپرینک و ایس
در تلکراف خویش مورخه دویم ماه جاری بشما اطلاع داده بود
بعقیده من باندازه جالب توجه است که شرح اوضاع و مقتضیات
مربوطه بان واقعه را شایسته است مفصلاً اطلاع دهم .
ظاهراً علائم چندانی در او بر اردنیدن ناکهانی مرتجعین
از شاه هویدا و مشهود نبوده باعث عمده ان ناپستی همان ترس و

خوف شمرده شود — قتل اتابك که سبب استعفای فوری صنیع الدوله گردید و هم چنین فوت ناکهانی مشیر الدوله که موجب سوء ظن واقع شد از اینکه بواسطه جهات طبیعی نه بوده بدون تردید اثرات خیلی سخت بخشیدند — باستثای قتل ناصرالدین شاه میتوان گفت که طبقات آمرهٔ عالیہ مدتی بود متمادی که از کشته شدن بدست طبقات پست از مردم مصون و محفوظ بودند — اتفاقات فوق الذکر بانضمام آگاهی از ایجاد انجمن های سری که اعضای آنها را در قدا کاری جان و مال برای سعادت مملکت خویش حاضر و مصمم دانسته اند یقیناً تا اثرات مخصوصه نموده اند — و بعلاوه شاه که تحقیق قتل اتابك را محبوراً صرف نظر کرده بود از آن روی بر سرانجامین واضح شد ~~که~~ از آنها نمی تواند محافظت نماید و بیم آزاد دارند که بواسطه تنفر عامه از اساس حکومت مطلقه که پیوسته آن نفرت و از جار و ناز دیداد است ثروت کزافی را ~~که~~ بسیاری از آنها در تحت اوضاع قدیمه بچنگ آورده اند عاقبت دولت باسم ملت يك روزی از ایشان مسترد دارد — پس با این حالات هیچ جای حیرت نیست که رؤسای ارنجاییون اظهار موافقت خود را ناملتیان (هم بطریق آشکارا و هم بطور رسمی) از راه حزم و احتیاط دانسته اند — سه نفر از کارکنان عمده که در طرف مشروطه طلبانند عبارت باشند از رئیس مجلس و علاء الدوله و نیز امراء اعظم بردار زادهٔ عین الدوله که جوانی است صاحب عزم و ثبات قدم .

روز بیست و هفتم ماه گذشته بنا بر دعوت اشخاص مذکوره
 عجمی از اشراف ایران که اعضای آن برخی از طایفه قاجاریه را
 مشتمل بود هر چند هیچ يك از آنها منسوبین بلا واسطه شاه نبودند
 در خانه علاء الدوله واقع در طهران انعقاد یافت ~~که~~ در اوضاع
 تعمق و مذاقه کنند. مذاکرات از چه قبیل بوده و یا چه دلایلی برای
 متقاعد کردن مرتجعین اقامه شده بطور صحت معلوم نیست ولی
 همینقدر نتیجه چنین معلوم گردیده است ~~که~~ عریضه مشهور بر
 نظریات هیئت مجمع و بضامین عدم موافقت با شاه حضور آن اعلیحضرت
 تقدیم دارند ولیکن عبارات ساده و سبخت .

در آن عریضه بطور وضوح مذکور داشته بودند که اصرار
 و بافشاری کنونی آن اعلیحضرت در رفتار ضدیت و مخالفت آمیز
 با مجلس عاقبت تخت سلطنت و سلسله آن پادشاهرا بمخاطره خواهد
 افکند و عریضه کنندگان بنا بر وطن خواهی مصمم شده اند ~~که~~
 با مجلس بطور صمیمیت مشغول کار شوند و اگر آن اعلیحضرت
 همچنین بموافقت راضی نکردند همگان ترك خدمتگذاری ویرا
 خواهند نمود — شاه جواب خیلی مفصلی بایشان ارسال فرمود
 و با وجود مبهم بودن عبارات همچو تصور شده بود که مفاسدش
 تسلیم کامل است

صبح همان روز تمام فرقه ارتجاعیون وارد مجلس شدند
 و ریاست جلال الدوله بر سر ارشد ظل السلطان قسم یاد کردند که

حافظ مشروطیت و مطیع قانون اساسی بوده باشند — چون هنوز ابتدای کار است نمیتوان پیش بینی نمود که این اتحاد تا چه مدت دوام خواهد کرد — لیکن بنا بر عقیده ایرانیان فعلاً راکیونرها بطریق صداقت همراه گردیده‌اند و مجلس مظفریت مهم بادوامی را حاصل نموده است .

(امضا) مجلس - م - مار لینگ

نمره - ۵۴

مکتوب مستر مار لینگ به سراد وارد سکری —
(وصول بیست و هشتم اکتبر)

از طهران دهم اکتبر ۱۹۰۷

ماه گذشته بهیچ وجه در اوضاع عمومی ایران بهبودی حاصل نگردیده و موافق اخبار واصله امنیت جان و مال در ولایات باستانی بعضی از آنها کمتر موجود باشد — اقتدار مرکزی تقریباً معدوم و اختیارات بدست انجمن های محلی افتاده که هیچ اعتنائی به مرکز ندارند .

معهدا دریای تخت پیشتر امیدواری موجود است — حزب تجدد خواه در اینوقت بطور تحقیق قوتش زیاد تر است تا یک سال قبل که مجلس تازه افتتاح شده بود — حزب مزبور تمام فرقه مرتجعین را بطرف خود جاب نموده .

اطلاعات واصله از شهرهای ولایات و ایالات باستانی

معدودی از آنها بینی است بر اینکه امنیت جانی و مالی کمتر از سابق است در صورتیکه بی قانونی عمومی در مملکت هنوز تخفیف نیافته اقتدار حکومت مرکزی تقریباً صفر باشد و اگر هم اقتداری دارند فقط بتوسط انجمن محلی اعمال میشود و نفوذ دولت را در این انجمن‌ها نیز ثابت و دائمی نمیتوان دانست لیکن در پانخت امبدواری قدری بیشتر میباشد - فرقه تجدد خواه در این ایام که يك سال تمام از تشکیل و افتتاح مجلس ملی گذشته است البته قوت یافته اند و این فرقه در جلب تمام را اکیسوزها بطرف خویشش کامیاب و مظهر گردیدند و ظاهراً میبوان فهمید که چون شاه در این موقع جز معدودی از درباریان هیچ حامی و هوا خواهی ندارد خود را مجبور خواهد دید که آنچه تمهیداتی که بوسیله آنها میخواست اعتبارات مجلس را ضایل و عسدم لیاقت آرا در اذهن مردم بکنجاند ترك نماید - اشخاصیکه به جایش ملی معتقدند باتبه مملکت اعتماد و اطمینان دارند .

دلیل اینکه مجلس تاکنون نتوانسته است اصلاحات عملی بنماید مستند باشکالاتی هستند که بانها برخورد و دشمنان آرا بسیار دانند و میگویند نفوذ حکام ولایات (بزرگان متنفذ) و شاه و بالاحرحه علما بااستی کاملاً مسجل نبود تا آنکه آمال ملت بر آورده و مقننودش حاصل گردد - این مقاسد را ملت بخوبی و مظهرانه بدست آورد - حکام جا بر طام مانند ظل السلطان

و فرما فرما و آصف الدوله معزول شده شاه تنها و بی هوا
خواه ماند .

گذشتن منعم قانون اساسی و مذاکرات راجعه به محسن
هانا به مجتهدین فہماید کہ اساس جدیدہ البتہ خود را از قید نفوذ
علما نجات خواهد داد — لیکن اشکالات واردہ سی عظیم باشند
- خزانه خالی است - استعدادی برای حفظ نظم و اجرای قانون
موجود نیست .

اقتدار و نفوذ معنوی اساس قدیم بواسطہ انجمن های
محلّی لغو بلکه منہدم گردیدہ و مجلس یز می تواند احترام و نفوذی
برای خود ایجاد و احداث نماید — هیچ وزیری کہ لیاقت و کفایت
تاسیس اساس و بنیان بنائی را دارا باشد مشہود نہ بودہ و بہ
نظر نمی آید .

مالیات در نہایت بی نظمی ایصال میکردد و حتی استخوان
بندی مقدمانی اداری بطوریکہ سابقا بودہ یز در شرف انہدام است
در حقیقت کار مجلس در سال اول عمر اش تماماً از قبیل برہم زدن
و خرابی اوضاع قدیمہ بودہ و در موقع صاف کردن زمین برای
اوضاع مجدد و اصلاحات آتیہ مصالح و مواد زیادیکہ شایستہ حفظ
و نگاهداری بودند از بین رفت — و بیم آنست کہ عمل تجدید
اساس و بنا بطرز و طرح حکومت ملی از چیز قدرت رؤسای مجدد
خواہ خارج گردد

این علامت حوشی نیست که در کابینه جدید هر یک از وزر
 حرکت قبول و نهمد گو چکترین مسئولیت را نه نموده و همواره منتظر
 دستور العمل و حکم مجلس است — نتیجه آنکه مجلس که در اوایل
 امر زباده از حد امتنان داشت فقط همانا در مسائلی اداری معموله مداخله
 نند اکنون بان اکتفا نکرده و ظایف اجراییه را نیز بعهده گرفته
 است — دو مسئله دیگر این بیش آمدن کمک و تقویت نموده یکی
 حیثیت و مشخصات رئیس مجلس است که امروز در ایران مقتدر ترین
 اشخاص میباشد و دیگر تشکیلات مجمع اکابر — ایجاد این هیئت نتیجه
 الحمن اعیان است که کنار حوی آنها از فروغ استبدادی
 اوضاع داخلی را بکلی تغییر داده — هیئت مزبور مرکب است
 از نامورین عالیه با رخی از صاحب منصبان نظامی در تحت ریاست امیر
 اعظم و نایب رئیسی حاکم علی خان ثواب — اگر حیثیت مقام رسمی را
 دارا نیست لیکن حق مصلحت اندیشی با وزرا را در جریان امور
 وزارتخانهها بخود نسبت میدهد — البته این هیئت کاملاً غیر مسئول
 میباشد ولی نفوذ و حیثیت اعضای آن بدوجه ایس که رای و
 مصلحت بینی آنها را نمی توانستند مرتعی ندارند — نفوذ این هیئت کلینا
 ناکنون نافع بوده اما بهرول دیده می شود یک وزیری که قدری از
 وزرای کنونی با عزم تر باشد بحد عمل بزودی با این هیئت بمناقشه
 در آید — و از طرف دیگر مخاطره تصادف و مفارعه آن هیئت با
 مجلس شورای ملی چندان بعید بنظر نیاید — بهترین چیزیکه محتمل

است نتیجه این هیئت بشود واریاب ذکاوت نیز انتظار و امید آنرا
داوند همانا تبدیل یافتن آن هیئت است مجلس سنا، که در قانون اساسی
مقرر گردیده .

مانع دیگری ~~که~~ در راه تجدید موجود است ترسب خود
مجلس باشد زیرا اقلیت مختصری از اعضای آن فقط اطلاع و قدمای
از وظایف پارلمانی دارد و قید آن نمی تواند کتاب قانون مدور
مدظمی را هم فهم و ادراک نماید و این معنی بکلی خارج از دایره
تجربه آنها بوده و شاید عمل قانون گذار را ~~که~~ تصور نمیکند
هیچوقت بموقع اجرا گذارده شود فقط التلاف و تدرابیدن و ف
میدانند و در واقع پارلمان را تبدیل به مجلسی می نمایند ~~که~~ ما بین
مجلس مباحثه — دیوان عدلیه و شورای مملکتی شد — جمعی هم
مقام و گان را فقط وسیله پشرفن مقاصد و محصل منافع شخصی
میدانند — امید آنست ~~که~~ بوسه اشعار عقاید نتیجه راجع
محکوم ملی در اختیارات آنیه مقین دانار که هر خود پرس باشند
انتخاب شوند .

نتیجه اعمال سال گذشته مجلس کلبتاً مدعی بوده ولی لااقل
در استقرار میل و اراده در مقابل خود و قدرت شاه و علما کامیاب
گردیده و الحال میتواند امید داشته باشد که قدم در راه تجدید بپای
اساس بگذارد .

(امضا) چارلس - م - مارلینک

نمره - ۵۵

مکتوب مستر مار لینک به سراد و اورد کوری —

(وصول ۲۸ اکتبر)

ارقلک دهم اکتبر ۱۹۰۷

آقا

ما کمال افتخار حلاصه وقایع عمومی ایران را که در ظرف

چهار هفته گذشته اتفاق افتاده و بتوسط مائور استوکس و مستر

جر جیل تهیه آن شده ارسال حضور آنجناب مبدارم

(امضا) چارلس - م - مار لینک

ملفوفه نمره - ۵۵

خلاصه حوادث یکماهه ایران

تهران

مشیرالدوله شب چهار دهم سپتامبر غفلتاً وفات نمود .

دور بیست و هفتم همان ماه معاریف صاحبمعتبان کشوری و

لشکری که تا آنوقت فرقه ارتجاعیون را تشکیلی داده بودند او لذبنا

نومی نزد شاه فرستاده پیوستگی خود را بشروطیت و مجلس ملی

اظهار داشتند و تهدید نمودند که ررن اعلیحضرت باهات موافقت

در کار نه نماید کلیه اتصالات خود را ماتحت سلطنت مقلوع خواهند

داشت . روز دیکر وزیر مختار دولت فخریه شرفیاب حضور

شاه کردند که اذن مرخصی حاصل کنند و دوهمان وقت مستر مار لینک

نیز بعرفی شارژ دافر پرداخت .

حبل المتین طهران که روز نهم سپتامبر يك رشته مقالای
 راجع بقرار داد روس و انگلیس درج کرده بود همه روزه بطور
 استمرار تا شانزدهم سپتامبر مقاله ها در این موضوع بطبع میرسائید
 - دوسه مقاله اولیه آن بلا شبهه بقلم سعدالدوله بوده و تاحدی اطلاع
 و بصیرت از موضوع بطور بیچیده ظاهر میساخت ولی آرتیکل های
 اخیره بان خوبی نوشته نشده بود

روزنامه دیگر موسوم به تمدن مقاله بتاریخ هفتم سپتامبر
 مندرج داشت لیکن چون مباحث محلی که بیشتر حالت توجه بود
 طلوع کرد لهذا میدان مبارزت قلمی متروک گردید تا وقتیکه
 صورت قرار داد روس و انگلیس بطبع و انتشار یافت - بعد آحبل
 المتین روز هفتم ماه مزور بان مطلب رجوع نمود و روز دیگر مفصلا
 شرح قرار داد را که آژانس ووتر مخبره کرده بود بطبع رسانید
 و هم چنین ترجمه فارسی آن قسمت از قرار داد را که راجع بایران
 و بتوسط سفارت اعلیحضرتی تدارک و بدولت ایران ارسال شده بود
 نامکتوب مصحوب آن را روز ۲۴ سپتامبر مندرج ساخت و روی
 هم رفته قرار داد مذکور در طهران به نیگوتی بر خورد و
 پذیرفته گردید .

از چندی قبل در پانچ اعمال سوء و دزدی از دیاد یافته
 و بعضی از سربازها پیردزی از اهل فرانسه را بر حمانه بقتل رسانیدند -
 دسته ازدزدها که صورت خود را پوشانیده بودند شب را وارد خانه

بمسکندر تاجر معمولی شده پس از خفته کردن و بیچیدن وی هر قسم اسباب گران بهائیکه در آن خانه بود بسرقت بردند — مهر های شاهی عده از زنان مسلمعه را بزور باطویلله شاد کشیدند و این واقعه که بملاءالدوله اطلاع داده شد ممجلاً بداجا رفت که زنهارا مستخلص نماید ولی مهرها از بار کردن درها امتناع و وزیدند .

در یکی از عمارات یبلاقی شاه هنگامیکه اعلیحضرت در آنجا اقامت فرموده بود بعضی از بازچه های زر دوزی قیمتی بسرقت برده شد — برخی از اروپائیان که دونهر آنها اعضای سفارحانه دولت فحیمه بودند دچار دله دزدها گردیدند .

پرس دانی حا فونسول جبرال روس مفیم اصفهان که در طهران است و دایستی بهمل ماهوریت خویش (یعنی اصفهان) مراجعت نماید خون راه در تصرف دسته از قطاع الطریق درآمده و اکنون حادریهای خود را کنار راه افراشته اند از حرکت باز مانده و در طهران متوقف است تاوقتی ترتیباتی داده شود ~~سکه~~ در مسافرت خویش اطمینان امنیت حاصل نماید .

مدرسه جدید آلمانی رسماً روز پنجم ماه جاری افتتاح یافته و پانصد دعوت نامه رای آنروز منتشر گردید و متجاوز از نصف عده مدعوین حضور بهم رسانیدند — مدت دوسه ماه بود که مدرسه بکار اشتغال داشت و تقریباً صد نفر از اطفال ایرانی در آنجا داخل شده اند معلمین آن مدرسه دوتفر آلمانی و یک عده ایرانی

میباشند — یکی از معلمین آلمانی را میکوبند خلی لایق است
و نیز نتایج حسنه از تعلیمات وی شنیده می شود — برخی از معلمین
ارانی زبان آلمانی را قدوسی میتوانند تکلم کنند .

روز ششم همین ماه که چهل روز بعد از قتل اتابک اعظم باشد
نمایش عظیمی در سر قبر عباس آقای قاتل که خود را نیز بقتل آورده
و داده شد — در آنجا حادرها ربا کردند و کوبند بازده هزار
نفر حضور بهم رسانیده بود — نطقها در تمجید قاتل اتابک سرودند
که وی ارضه وطن پرستان بوده و در راه سعادت مملکت جان خویش
با فدا ساخته است و مقدار زیادی کل ثمار مقبره اش نمودند .
دولت فرانسه بکنش ۵۰۰۰۰ فرانک مالیه موسوم به مسیو بیروت
بنا رخواست دولت ایران همین کرداید حکمکه بطرف طهران
حرکت نماید — کنترات ویرا وزیر مختار فرانسه نوشته و مدت
استخدامش برای دوسال خواهد بود حکمکه سالی ۵۰۰۰۰ فرانک
حقوق نماید دارد و ۳۰۰۰۰ فرانک برای مخارج سفر و نیز هر سالی
۱۵۰۰ فرانک گزایه خانه — روز دهم ماه جاری صورت کنترات
ماه را به مجلس در جلسه خصوصی تقدیم داشتند

(اضا) جی - پی - جرجیل

تهربز

اوضاع شهر نسبتاً آرامی میکند — فرمانفرمای آذربایجان
طرف میل عامه است و با انجمن ایالتی در امور موافقت دارد و اطمینانی

دارد که نظمیة شهر بخود او واگذار شود — سرمازها جیره مکی عاید میدارند و لباسشان خیلی ناز است — انجمن مواجب فرمایشهای حکومتی را منظمآ می پردازد و رئیس انجمن به شارژ دافر دولت فحیمه گفته بود که این تالیج از اقدامات مجلس شورای طهران بظهور پیوسته و فرمانفرمای آذربایجان چون بی حال و ناقابل است، بایستی معزول شود .

عده از انقلابیون خوی بقصد کشتن اقبال السلطنه حاکم آن نواحی عازم ما نو گردیده مشارالیه بر ایشان حمله آورد و آنها را شکست داد و کویند دو بست نفر از آن جماعت را بقتل رسانیده است — فرمانفرمای آذربایجان و انجمن ایالتی یک هیئتی را مامور تحقیق این مسئله گردانید .

اصفهان

از فرار معلوم عدم رضایت مردم از انجمن ولایتی که هرکار را رای داده ولی ماجرایی آن نمی پردازد اتصالاً مزید می شود و حکومت مکرر استعفای خود را فرستاده ولی پذیرفته نشده است .

رئیس مجلس ملی به شارژ دافر سفارت دولت فحیمه گفته است که عاقبت لازم خواهد شد آقایانرا بطهران احضار و حاکم را که قدرتی ندارد معزول نموده بجای او دیگر را منصوب دارند — امید است این اراده بزودی انجام یابد زیرا در خصوص تهیه

مستحفظین برای حفاظت مفتشین خط تلگراف از طرف حاکم
بمقتول جنرال اعلیٰ حضرتی اطلاع داده شده است که او هیچ گونه
تسلطی در امور حکومت ندارد و آقایان کارهای ولایت را قبضه
صک کرده اند و وی نمی تواند ضمانت امنیت مفتشین مزبور را
بدهد بگردد .

اداره تلگرافخانه را اهالی مسدود نمودند تا حکومت را
بنامین راهائی که دزدها اشغال کرده اند مجبور دارند

یزد

در راه کرمان دزدها يك قافله را جلو گیری نموده اموال
ایشانرا پسرت بردند و از مستحفظین راه که با ایشان بنازعه و جنگ
بر خواسته بودند یکنفر مقتول و پنج تن مجروح گردید .

سکرمان

انتخابات انجمن محلی سبب اغتشاش و متحصن شدن جمعیتی
از مردم در تلگرافخانه انکلیس گردید — در اواخر ماه سپتامبر
غائله فیهامه یافت

کرمانشاه

اغتشاش شهر مداومت دارد — دزدی و قتل همه روزه
اتفاق می افتد و مرض تب خیلی شیوع پیدا نموده

شیراز

نظام السلطنه کماکان فر مانقرمای فارس است و ظاهراً

تا اندازه از عهده نظم بخوبی برمیاید ولیکن راهها تقریباً بحالت نا امنی باقی است — خورجین های بستی قاصد مامور مقیم پیدا صکرتدید و خساراتی که از آن بابت وارد آمده بود تلافی نمودند .

پوشهر

حاکم جدید موسوم بدریابکی وارد و بوظایف خویش مشغول شد — تمام باروینتہ سفری سعید السلطنه حاکم سابق را درین راه که بطرف شمال حرکت می نمود بسرقت بردند .

(امضا) سی - بی کاپیتن استکس

اتاشه میلی تر

نمره - ۵۶

مکتوب سراد و اورد کری به مستر مارلینگ

آقا از وزارت امورخارجہ (لندن) ۲۷ نوامبر ۱۹۰۷

درین محبت باشارژ دافر ایران از وضع مغشوشه ایران بطور عموم و ازحوالی اهواز خصوصاً مذاکره بمیان آمد — ایشان گفتیم که دولت فخریمه اعلیحضرتی بواسطه عدم سکونت و آرامی در ناحیه اهواز بی اندازه درخصوص رعایای انگلیس مستخدم نطق که در آنجا توقف داشته و مشغول کارند نگران میباشد .

مهدیخان وعده داد صکرت دقت دولت ایرانرا راجع باوضاع

امور معطوف سازد .

(امضا) ای - کری -

نمره - ۵۷

مکتوب مستر مارلینک به سر ادوارد ~~کری~~ -

(وصول ۲۵ نوامبر)

آقا از طهران سی و یکم اکتبر ۱۹۰۷

افتخار دارم تا این مکتوب سواد یادداشتی را که بدولت ایران مربوط بعدم ایصال منفعت بدی آندولت از بابت قرضه سنه ۱۹۰۳ و ۴ فرستاده شده افتاد حضور دارم .

در ن یاد داشت تذکار کردم که تا کنون جواب شروط دولت قحیمه را در خصوص قبول خواہش ایران واجع به تعویق اقساط استهلاك قرضه مزبوره هیچ داده نشده است

(امضا) چارلس - م - مارلینک

درجوف نمره - ۵۷

مراسلهٔ مستر مارلینک به علاء السلطنه

خدمت حضرت اشرف طهران یازدهم اکتبر ۱۹۰۷

حضرت اشرف بخوبی مطلعید که تادیه ربح و قسط استهلاك

سالیانه قروض ۱۹۰۳ و ۱۹۰۴ دولت ایران بدولت انگلیس در

صورت کفایت نکردن عایدات کمراکات فارس و خلیج فارس داده

شود معیناً از بابت امساله هیچ پرداخته و لهذا منطفاً همچو معلوم می شود و در حقیقت دولت فخریه می تواند اعتقاد نماید که مالیاتهای مذکور صرف مقاصد دیگر شده است — بنا بر این از دولت متبوعه بمن دستور داده اند که محض اطلاع از حضرت اشرف استفسار نمایم که دولت ایران چه دلایل مقنی می تواند اقامه نماید که آن مالیاتهای را که رسماً برای تأمین تادیه قرضه بانکیس تخصیص یافته بود به عمل های لازمه دیگر مصرف داشته اند .
بعلاوه بمن امر شده است که خاطر آن حضرت اشرف را در خصوص شروط دولت فخریه راجع بقبول خواهش دولت ایران در تمویق موقتی اقساط استهلاك قرضه مذکوره یاد آوری نمایم .

شروط مندرجه در مسأله سراسرینک رابیس مورخه سی و یکم ماه اوت که ارسال آنجناب داشته بود بایستی تصدیق کرد که خیلی سهل است و تحمیل تازه بر خزانه ایران وارد نیامورده بلکه سهل تر از آنگونه شرایطی است که اشخاص غیر رسمی در اینگونه معاملات محض احتیاط قرار داد میکنند لهذا انتظار آن میرفت که بزودی پذیرفته شود

اساس آن خواهش بایستی طبیعتاً مبنی بر آن باشد که منفعت قرضه فوق الذکر منطفاً پرداخته شود ولی کمال دلتکی و تاسف است برای دولت انگلیس که همراهی آن دولت در موضوع قسط استهلاك

بطوریکه در خور آن باشد جلب امتنان نموده

با کمال افتخار از حضرت اشرف خواهش مینمایم که بدون
تاخیر اطلاع بدهید چه جوابی در این خصوص من بایستی بدولت
فخیمه معروض دارم

(امضا) چارلس - م - مارلینک

نمره - ۵۸

مکتوب مستر مارلینک به مراد وارد ککری —

(وصول ۲۵ نوامبر)

از طهران نمره نوامبر ۱۹۰۷

آقا

بعد از آنکه قنصل دولت اعلیحضرتی مقیم کرمانشاه
راپورت داد که شهر دوباره بحالت بی نظمی درآمده و بی دربی
از بالای قندوخانه کلوله میکذرد و باعث مخاطره ساکنین آنجا
میباشد من نزد رئیس الوزرا رفته از ایشان خواهش نمودم که
اقداماتی در اعاده نظم آن ولایت بعمل آورند و نیز گفتم که از راپورت
کاپیتن هاورس واضحاً معلوم میشود محرکین این اغتشاشات فقط
مقصودشان بحاکمیت سیف الدوله حاکم است از مراجعت بکرمانشاه
که عدم کفایت و بی قابلیت او سبب حوادثی گردید که در ماه ژوآن
گذشته جمع کشیری از مردم بقندوخانه رفته بست اختیار نمودند
و باعث شد که بطرف آنجا شلیک کردند و نیز بخاطر آنجناب آوردم
که سیف الدوله بنابر خواهش سفارت رسماً از کاپیتن هاورس معذرت

خواسته و به‌الاوله ویرا بطهران احضار نمودند و همچنین اظهار داشتند که با این حالات نبدانم دولت ایران چه تصویری میکند که او را مجدداً بکرمانشاه معاودت بدهد و هرگاه دولت در این قصد پافشاری و اصرار داشته باشد البته آنرا باید اقدام غیر دوستانه نسبت بدولت اعلیحضرتی انگلستان حمل و محسوب دارم

جناب ایشان گفتند که این پیشنهاد از طرف مجلس شده است — دسته از اهالی کرمانشاه بطهران آمده در مقابل خساراتی که هنگام غارت شدن يك قسمتی از شهر بایشان وارد گردیده از سیف الدوله ادعای عزامت مینمایند — بنا بر این مجلس منحیر بود که در این موضوع چگونه معامله نماید لیکن چون سیف الدوله متمهد شد که احکام اجازه مراجعت بکرمانشاهان بیاید این دعاوی را فیصله خواهد داد لهذا درخواست معزی الیه پذیرفته آمد — ایشان اظهار مرا که سیف الدوله بر حسب خواهش سفارت معزول شده رد کردند و می‌گفتند وی مأموور گردیده بود که سالار الدوله را تحت الحفظ به پای نخت آورد — من در جواب گفتم بخوبی در خاطر دارم که تقاضای عزل او شفاهاً از طرف ما شده است و هر چند دولت ایران ممکن است طریقه‌ها را که می‌کوشید محض احتراز از پذیرفتن رسمی تقاضا اتخاذ کرده باشد ولی در هر حال این مسئله به‌بجوجه مداخلتی بانچه من در خصوص مراجعت سیف الدوله در مد نظر دارم نخواهد داشت

جناب ایشان وعده دادند که تا میتوانند در ثبات آن خواهند کوشید و چند روز بعد اطلاع دادند که از خیال فرستادن وی صرف نظر کردید .

(امضا) چارلس - م - مارلینگ

نمره - ۵۹

مکتوب مستر مارلینگ به سر ادوارد ~~سکری~~ —

(وصول ۲۵ نوامبر)

آقا از طهران بتاريخ ۷ نوامبر ۱۹۰۷

با کمال اقتضای ترجمه مفصلی از قانون اساسی که مجلس تصویب و در هشتم ماه اکتبر ۱۹۰۷ بصفحه شاه توشیح یافته در لف همین صریحه معروض حضور آنجناب میدارم .

این قانون اختیارات و اقتدار پادشاهی را کاملاً تنزل میدهد ولی مهم‌ترین قسمت آن بیشتر راجع به تعیین اختیارات و اقتدار محاکم عدلیه است — اصل هفتاد و یکم و سایر اصول متوالیه آن اگرچه مبهم و غیر مصرح نوشته شده و عمداً این اسلوب را رعایت نموده اند هرگاه بموقع اجرا در آید لطمه سختی بر قوای قضائیه ملاحظه خواهد شد — محاکم عدلیه « مرجع رسمی تمام نظامات عمومی » مقرر گردیده و ظاهراً تعیین رجوع مراجعات بمحاکم عرف و یا بقضاة شرع با این محاکم خواهد بود — از قرار معلوم قضاة شرع مجبورند هر گونه مراجعاتیکه نزد ایشان برده

می شود رسیدگی آنها را رجوع بحاکم عدلیه نمایند نه آنکه در محاکم و دار الفضاوه های غیر رسمی منسقه در منازل خصوصی خویش یا محل دیگر چنانچه تاکنون مرسوم بوده بگذرانند — حال ایند دید که این تغییرات مهمه ریشه حککنده را آیا بجز بدین عملا خواهند پذیرفت ؟ .

از اصل هشاد و ششم که نیز عبارات مبهم الشاد گردیده ظاهراً همچو مستفاد می شود که حق استیناف و تجدید نظر در تمام احکام محاکم عرفیه یا شرعیه بحکمه استینافی داده می شود که تشکیل آن بر طبق قوانین وزارت عدلیه یعنی قوه عرفیه مقرر شده است اسکر این تفسیری که من کرده ام صحیح باشد البته واضح است که در مقابل اختیارات و قوای مالاها در باب دادن احکام از روی هوای نفس و بدون حق جلوگیری خیلی مؤثری خواهد شد .

این قانون نیز مشتمل بر نکات دیگر می باشد ولی اکثر آنها بقدری علمی و باندازه مربوط و متصل به تمام دوره جنبش در تجدید است که بدون احاطه مخصوصی بر موضوع البته اهمیت و قدر آن با کمال اشکال و صعوبت دانسته میشود لهذا من قناعت باین میکنم که توجه جنابعالی را بمواد ذیل معطوف سازم .

در اصل دوم بعلماء و روحانین حق نظر در تمام قوانینیکه از مجلس میگذرد داده شده

اصل هشتم در مقابل قوانین عرفی به تمام ایرادها تساوی